

Бондаренко О. О.
*доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для
підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Участь спеціаліста у кримінальному провадженні

Використання спеціальних знань під час кримінального судочинства надає додаткові можливості у процесі встановлення істини та сприяє реалізації принципу змагальності сторін кримінального провадження.

Однією із процесуальних форм їх застосування є залучення спеціаліста до кримінального судочинства. Питання його участі у кримінальному провадженні були предметом дослідження багатьох вчених [3, 4]. Однак, аналіз регламентації процесуального порядку участі спеціаліста у КПК України 2012 року [1] надає можливість стверджувати, що процедура його залучення до кримінального провадження та виконання ним своїх обов'язків набула нового змісту.

Базовими положеннями, які регламентують участь спеціаліста у кримінальному провадженні, є норми ст. ст. 71, 105, 360 КПК України. Так, спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Письмові пояснення спеціаліста, який брав участь у проведенні відповідної процесуальної дії, є додатками до її протоколу.

Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

Під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його спеціальних знань.

У якості спеціалістів можуть запрошуватись незаінтересовані у результатах провадження особи різних професій, котрі мають вищу чи середню освіту і систематичну підготовку за конкретною спеціальністю, а також досвід роботи у певній сфері виробництва, науки, культури й ремесла.

Особи, які запрошують спеціаліста, при вирішенні питання про залучення конкретного спеціаліста зобов'язані з'ясувати, чи має він відповідні спеціальні знання і чи не заінтересований у результатах провадження, а також перевіряти наявність підстав, що виключають участь спеціаліста у цьому провадженні [2, с. 226].

Вважається, що термін «спеціаліст» (ст. 71 КПК України) слід поширювати і на тих осіб, щодо яких в КПК міститься вказівка на їх професійні ознаки та чиї спеціальні знання можуть використовуватись під час проведення процесуальних дій (перекладач (ст. 68); педагог, психолог, лікар під час проведення процесуальних дій за участю малолітньої або

неповнолітньої особи (ч. ч. 1, 2 ст. 227, ч. ч. 1, 3 ст. 354, ст. 491); психолог, педагог під час пред'явлення особи, трупа для впізнання (ч. 8 ст. 228, ст. 230); судово-медичний експерт або лікар під час огляду трупа (ч. 1 ст. 238); судово-медичний експерт під час огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією (ч. ч. 2-3 ст. 239); судово-медичний експерт або лікар під час проведення освідчування особи (ч. 2 ст. 241)).

Процедура виклику обізнаної особи для участі у кримінальному провадженні в якості спеціаліста повинна бути диференційованою. Виклик особи, яка не працює в певній установі, слід здійснювати повісткою. Якщо ж обізнана особа, яка може бути залучена до участі в провадженні як спеціаліст, працює в певній установі, то її виклик повинен здійснюватися шляхом направлення керівнику даної установи письмового доручення слідчого, прокурора чи судді про виділення із цієї установи спеціаліста.

Порядок залучення спеціаліста до кримінального провадження, використання його спеціальних знань повинні бути однакові незалежно від стадії процесу [5, с. 210-211].

Враховуючи важливу роль спеціальних знань для кримінального провадження, питання участі спеціаліста у ньому мають стати предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. // Голос України від 19.05.2012 р. - № 90-91.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / [О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
3. Махов В. Н. Использование знаний сведущих лиц при расследовании преступлений: монографія / В. Н. Махов. – М.: Издательство РУДН, 2000. – 296 с.
4. Щербаковський М. Г. Напрямки удосконалення процесуального положення і функцій спеціаліста та експерта в проєкті кримінально-процесуального кодексу України / М. Г. Щербаковський, О. А. Кравченко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2000. – № 3. – С. 223-230.
5. Щербаковский М. Г. Нормативное регулирование использования специальных знаний в новом Уголовном процессуальном кодексе Украины / М. Г. Щербаковский, С. А. Торопов // Право і безпека. – 2012. – № 4 (46). – С. 209-213.